

Kadonnut suomalainen koulutusihme?

TOMMI HOIKKALA

Suomi kadotti kärjen vuoden 2012 PISA-vertailussa. Heikosti menestyvien oppilaiden ja koulujen suoritus oli huonontunut. Tämä koski erityisesti poikia.

Pasi Sahlbergin mukaan 2000-luvun alun menestys itsessään jäädettiin koulun kehittämisen Suomessa. Sahlberg on Harvardin yliopiston vieraileva professori, taustaltaan opettaja, mutta myös kouluhallinnon näkyvä toimija. Hän on yhdistelmä pedagogia, tutkijaa sekä koulun uudistajaa. Hänen teoksensa *Finnish Lessons* on myynyt yli 100 000 kappaletta, ja se on käännetty 20 kielelle.

Hannu Simolan tuorein hanke on osoittanut, että peruskoulu lohkoutuu ja eriarvoistuu. Simola on kansainvälisesti näkyvimpiä koulutussosiologejamme, mittavasti julkaissut opettajataustainen professori.

Kummankin viime syksynä ilmestyneet teokset tarjoavat ristiin luettuina synteetin koulutusihmeestämme. Synteesi avaa näkyvän koulutuksen tulevaisuuteen. Suomi on sakeana kouluhanketta ja muutoshypeä. Hallitus kuristaa; sivistys karkaa horisonttiin.

Sahlbergin kirja on sujuva ja mutkat suoristava Hollywood-versio peruskoulun menestystarinasta. Tarinan sankareina

ovat serifit R.H. Oittinen, Erkki Aho ja Vilho Hirvi – kouluhallituksen ja opetushallituksen pääjohtajia kaikki. Simolan kirja on hyvin kirjoitettua tiedetekshtiä, kompleksinen, analyttis-kriittinen ja ironinen.

Sahlbergilla ja Simolalla on yksimielisyys koulutusihmeestämme. Sahlberg päätyy siihen, että opettajat ovat aina ratkaisevassa asemassa koulun toiminnassa ja myös sen uudistamisessa. Hän myös perustelee, että testivapaa opiskelurauha on hyvän oppimisen ehto. Hän vakuuttaa, että luottamus on modernissa hallinnossa välttämätön; luottamus on myös välttämätön yhteiskunnallinen kitti.

Sahlberg ei selitä, kuinka nämä seikat ovat syntyneet, mutta hän antaa vankkaa ja fiksua hallintoa korostavan selityksen. Sen mukaan suomalainen koulutuspolitiikka on tulosta kolmenkymmen vuoden tietoisesta ja järjestelmällisestä kehittämisestä. Toisaalla hän korostaa hyvinvointivaltion eetosta – kulttuuria, politiikkaa ja hallintoa hyvän koulusysteemin kontekstina.

Simola sen sijaan selittää nuo seikat – oman käsityksensä mukaan. Opettajien asema on maisteritasoisen opettajankoulutuksen ansiota. Opiskelurauha tulee rankingin puuttumisesta ja

---

Pasi Sahlberg
Suomalaisen koulun
menestystarina
Ja mitä muut voivat siitä oppia
Into, 2015
Hannu Simola
Koulutusihmeen paradoksit
Esseitä suomalaisesta
koulutuspolitiikasta
Vastapaino, 2015

luottamus kunta-autonomiasta. Nämä ovat samoja asioita kuin Sahlbergilla, mutta Simola liikkuu eri painotuksin ja syvyiksiin menen.

Simolan erittely uudesta julkisjohtamisesta sekä koulutuksen hallinnan tavasta on huomiota herättävä ja tuloksiltaan paradoksaalinen. Ilman julkisjohtamisen mallien sovellusta koulutusjärjestelmään opettajilla ei olisi nykyisen kaltaista autonomiaa. Normiohjaus purettiin, mutta tilalle ei ole osattu tai ehditty rakentaa markkina-liberalistisen koulutuspolitiikan mukaista myllyä yksityiskouluihin, täysin vapaine koulutusvalintoineen ja valtakunnallisine testeineen, liigalistoineen ja rankingeineen. Myös Sahlberg argumentoi perusteellisesti, miksi testiusko koulutuspolitiikan sääntelyvälineenä on suorastaan tuhoisa.

Simolan herkullisin tulkinna on, että nämä kaikki ovat

kontingenteja eli osin sattumia. Asia on kontingentti, jos se ei ole sen paremmin välttämätön kuin mahdollonkaan. Se, että luokanopettajien koulutukseen sisällytettiin pro gradu -tutkielma (1979), on Simolan yksi esimerkki kontingensista. Se tarkoittaa myös politiikan pelivaraa. Luokanopettajan gradu ei ollut koulutuspolitiikan suunnittelijoiden esitys, vaan asia nousi esiin vasta eduskuntakäsittelyssä. Läpi meni, ja 2000-luvulla OECD:n arvioitsijat pääsivät ylistämään suomalaisen opettajakoulutuksen tieteellisyyttä Suomen PISA-menytyksen takeena. Sahlbergille se on vankan johdon ilmaus.

Simola tietää, miksi muutokset eivät kouluissa hevin onnistu ja haluaa katseen pieniin uudistuksiin. Sahlberg kaipaa isoja visioita. Simolasta olisi tärkeämpää tutkia, miten koulut muuttavat uudistuksia kuin miten uudistukset muuttavat kouluja. Konsensus on siitä, että kenttä päättää, paikallistason virkamiehet ja ennen muuta ison autonomiansa turvin toimivat opettajat. Kouluopetuksen luonnonlaki – joka yleensä unohtuu uudistajilta – tarkoittaa Simolalle koulunpidon yhteiskunnallisia ehtoja. Koulu on edelleen hyvin olennaisesti paikallinen, joukkomuotoinen ja valikointivelvollinen instituutio.

Tämä kammittoi Simolan mielestä muodikkaita uudistuksia, kuten opetuksen yksilöllistämistä ja koulun digitalisointia.

Kummatkin keskustelevat voimallisesti peruskoulun tulevaisuudesta. Simolalla on ”syventymisen koulunsa”, Sahlbergilla ”peruskoulu 2.0” – visio, joka perustuu harkittuihin kasvatuksen teemoihin. Tämän päivän fiksua hallintoa olisi asettaa aito vanhan ajan komitea asiallisine tutkimusresurssineen setvimään kaikki hanke-, arviointi- ja kokeilutieto siivittämään tälle päivälle riittävän hyvä koulu.

Tietäisin ainakin kaksi seriffiä tuohon komiteaan.

Pimeän lobbauksen pyöröovi

JUHANI KIRJONEN

Johannes Koroman kirjoittama Teollisuuden Keskusliiton historia on kokoelma eri lähteistä peräisin olevia puheenvuoroja, haastatteluja sekä dokumenteista poimittuja tiedon palasia. Sen aikajänne ulottuu 1960-luvun lopulta suunnilleen 2000-luvun alkuvuosiin. Kertoja on ikään kuin ulkopuolisena tarkkailijana toteamassa tapahtumien kulkua, joissa hän käyttää puhe- ja tulkintavaltaa viljelemällä kaikitietävää näkökulmaa. Kirjoittaja on koonnut aineistoja yhteen historiallisten tapahtumien avulla järjestämättä niitä historian tutkimuksen tapaan kuralaisesti. Tuloksena on kymmenen lukuun puristettu jour-

nalistinen tarina, jota kannattelevat valikoidut aikalaismuistelot. Kirja on kovakantinen, hyvin taitettu ja helppolukuinen – rajallisesti avomielenkin. Kunnollista viitekäytäntöä ei ole, sillä monien lausumien ja kannanottojen lähde ei ole mitenkään dokumentoitu. Asiahakemisto puuttuu, samoin yhteenveto.

Kirjasta on tehty aikaisemmin kokonaisarvioita, minkä vuoksi keskityn tarkastelemaan lähinnä Koroman lähtökohtia, jotka on esitetty ensimmäisessä ja toisessa luvussa. Kirjan otsikon ”suomalaista hyvinvointia rakentamassa” voisi avauslukujen perusteella kirjoittaa muotoon ”suomalais-

---

Johannes Koroma
Suomalaista hyvinvointia
rakentamassa
Teollisuuden Keskusliiton
historia
SKS, 2015

ta demokratiaa murentamassa”. Kirjasta ei kuitenkaan ole poliittisen lobbauksen käsikirjaksi. Alkulukujen otsikot ovat: ”Teollisuuden itsepuolustus” ja ”Tuonin säännöstelystä markkinatalouteen.” Laajuudeltaan toinen luku kattaa suunnilleen puolet koko kirjan sisällöstä. Aikajanalla se tarkoittaa suunnilleen samaa jaksoa, jonka kirjoitta-